

30 Η ανάγκη της λειτουργικής προσέγγισης στη μετάφραση ειδικών κειμένων

Αναστασία Παριανού

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι λειτουργικές προσεγγίσεις των Reiss/Vermeer, Holz-Mänttari και Nord έχουν βρει εφαρμογή στη μετάφραση της ειδικής γλώσσας και ορολογίας. Οι λόγοι για τους οποίους έγιναν δημοφιλείς στους μεταφραστές ειδικών κειμένων είναι πολλοί και μερικοί από αυτούς παρατίθενται παρακάτω:

-ο ισορροπημένος συνδυασμός μεταξύ θεωρητικού υπόβαθρου και πρακτικής του εφαρμογής έκανε δελεαστική την λειτουργική προσέγγιση τόσο στους θεωρητικούς όσο και στους επαγγελματίες μεταφραστές,

-η στροφή από τη λέξη/πρόταση στο κείμενο με τα (δια)γλωσσικά, (δια)πολιτισμικά και άλλα στοιχεία άλλαξε τις προοπτικές από θεωρητικής άποψης,

-οι μεταφραστικές οδηγίες μαζί με την προσέγγιση των μεταφραστικών προβλημάτων (πραγματολογικά, πολιτισμικά, γλωσσικά, κειμενικά) εφαρμόζονται με ιδιαίτερη επιτυχία στην μετάφραση ειδικών κειμένων,

-η ενασχόληση της λειτουργικής προσέγγισης με διεπιστημονικά θέματα (π.χ. γνωσιακές επιστήμες) την κάνει ακόμη πιο ελκυστική.

The need for a functional approach in LSP translation

Anastasia Parianou

ABSTRACT

The functional approaches postulated by Reiss/Vermeer, Holz-Mänttari and Nord have easily found application in LSP translation. Some of the reasons for this are the following: the well-balanced combination between theoretical and practical competence needed; the turn from word/sentence to cultural and textual factors; the *translation brief*, the *translational action* and the *translation problems* (pragmatic, cultural, language pair, text-specific factors) made the functional approach very popular and its interdisciplinary character made the cooperation between different disciplines fruitful for LSP translation and terminology.

0 Εισαγωγή

Με την ανάπτυξη της διεθνούς επικοινωνίας, η σημασία της ειδικής γλώσσας και μετάφρασης έγινε ιδιαίτερα αισθητή (Neubert/Shreve 1992: 2). Ο μεγάλος όγκος των μεταφράσεων ειδικών κειμένων και οι προσπάθειες για καλύτερη κατανόηση του προϊόντος –ή, σύμφωνα με άλλους, της διαδικασίας– της μετάφρασης έχουν συντελέσει στη διατύπωση πολλών και διάφορων προσεγγίσεων και θεωρήσεων περί μετάφρασης. Παράλληλα, ο μεταφραστής ειδικών κειμένων εμφανίζεται στο προσκήνιο και θεωρείται πλέον ο ‘πολυπολιτισμικός ειδικός’ και ‘ο μεταφραστής του μέλλοντος’ (Schmitt 1999a: 35). Οι λειτουργικές προσεγγίσεις έκαναν την εμφάνισή τους τα τελευταία 25 περίπου χρόνια¹ και εφαρμόζονται τόσο στην ειδική όσο και την λογοτεχνική μετάφραση. Το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ότι κατανοούν τις μεταφραστικές ανάγκες της σύγχρονης εποχής και δίνουν κατευθυντήριες γραμμές για την αντιμετώπιση ενός προς μετάφραση κειμένου, π.χ. μέσω των *μεταφραστικών οδηγιών* και την προσέγγιση των *μεταφραστικών προβλημάτων*².

1 Η Μεταφρασεολογία σήμερα

Η μεταφρασεολογία είναι ένας αυτόνομος κλάδος και έχει παύσει να εντάσσεται σε άλλους επιστημονικούς τομείς όπως η (εφαρμοσμένη) γλωσσολογία και η συγκριτική λογοτεχνία. Αντίθετα, πρόκειται πλέον για ένα *διεπιστημονικό κλάδο*, με επιρροές από διάφορες επιστήμες. Μεταξύ αυτών είναι η (κειμενο)γλωσσολογία, η ψυχολογολογία, η ανάλυση λόγου και, πιο πρόσφατα, οι πολιτισμικές σπουδές και η κοινωνική ανθρωπολογία (βλ. Schäffner 2002: 1). Δικαίως, λοιπόν, οι Snell-Hornby/Pöchhacker/Kaindl (1992) έχουν αποκαλέσει τη σύγχρονη μεταφρασεολογία ‘*διεπιστήμη*’ (‘interdiscipline’). Η σύγχρονη μεταφρασεολογία ασχολείται λιγότερο από όσο παλαιότερα με τη λογοτεχνία και τη λογοτεχνική μετάφραση³ και έχει στρέψει το ενδιαφέρον της στην ενασχόληση με την εξειδικευμένη γλώσσα⁴. Επίσης, έχει παύσει να ασχολείται τόσο έντονα με θέματα

¹ βλ. Reiss/Vermeer (1984), Holz-Mänttari (1984), Nord (1991, 1993, 1997).

² βλ. σχετικά 2.2. και 2.3. παρακάτω.

³ Παλαιότερα, τα μόνα αποδεκτά από τους ειδικούς σώματα κειμένων σε θέματα μετάφρασης προέρχονταν κυρίως από το χώρο της λογοτεχνίας (και από τη Βίβλο).

⁴ Μόνο στη Γερμανία, μεταξύ 1980 και 1994, ο συνολικός κύκλος εργασιών στον τομέα της μετάφρασης αυξήθηκε κατά 493%, από 138 εκατομμύρια σε 681 εκατομμύρια μάρκα (Schmitt 1999b: 15). Τα συμπεράσματα δύο ερευνών στη Γερμανία (1990, 1998) έδειξαν ότι οι μεταφράσεις ειδικών κειμένων καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό του συνολικού όγκου των μεταφράσεων και, συγκεκριμένα, το 76% των επαγγελματιών μεταφραστών/διερμηνέων ασχολείται με μεταφράσεις τεχνικών κειμένων. Τα είδη κειμένων που κυριαρχούν είναι οι οδηγίες χρήσης και η

ισοδυναμίας⁵, τα οποία, κατά την άποψη πολλών επιστημόνων, τονίζουν υπερβολικά το κείμενο αφητηρίας. Άλλες έννοιες, όπως η *μεταφραστική μονάδα* έχουν τροποποιηθεί από τότε που καθιερώθηκαν από τους Vinay/Darbelnet (1958) και περιλαμβάνουν πλέον περισσότερες από μία ερμηνείες⁶. Οι λειτουργικές προσεγγίσεις προσέθεσαν νέες έννοιες και όρους όπως π.χ. *σκοπός* (*skopos*), *συνέπεια* (*loyalty*), *ήθος* (*ethics*). Η προσοχή της σύγχρονης μεταφρασεολογίας δεν εστιάζεται στη γραμμική επεξεργασία του κειμένου αφητηρίας αλλά στο κείμενο ως σύνολο καθώς και στην αναζήτηση ολιστικών-λειτουργικών αρχών και τρόπων αντιμετώπισης του κειμένου υποδοχής (Nord 2007: 293). Η ενασχόληση με μεμονωμένες λέξεις, προτάσεις και εκφράσεις ανήκει, πλέον, στο παρελθόν. Αντίθετα, έχει ανοίξει ο δρόμος για την ενασχόληση με το *κείμενο στην περίσταση* (*text-in-situation*) με έμφαση στο πολιτισμικό υπόβαθρο⁷. Στη σύγχρονη μεταφρασεολογία, το ειδικό κείμενο δεν γίνεται αντιληπτό ως στατικό γλωσσικό δείγμα αλλά βάσει της επιδιωκόμενης λειτουργίας και σκοπού στη γλώσσα υποδοχής (βλ. οδηγίες χρήσης, εμπορική αλληλογραφία, συμβάσεις). Η μετάφραση δεν είναι πλέον μια απλή διαδικασία διακωδίκευσης αλλά μια πολύπλοκη διαδικασία, στην οποία μπορούν να προστεθούν ιστορικά, διακειμενικά, κοινωνικοπολιτισμικά και πολιτικά στοιχεία (Tack 2001: 198).

2 Μεταφρασεολογία και λειτουργικές προσεγγίσεις

Σύμφωνα με τη Nord (1997: 19), η μετάφραση είναι μια συγκεκριμένη ανθρώπινη 'δράση' ή 'διάδραση' μεταξύ δύο ή περισσότερων παραγόντων με *πρόθεση* να επιφέρει αλλαγές σε μια υπάρχουσα κατάσταση πραγμάτων (κυρίως την αδυναμία ορισμένων ανθρώπων να επικοινωνήσουν μεταξύ τους). Προϋπόθεση για τη μεταφραστική δράση είναι η ύπαρξη ενός κειμένου αφητηρίας και η ανάγκη μεταφοράς του σε ένα διαφορετικό κοινό υποδοχής. Το δεύτερο σημείο αναφοράς –μετά το κείμενο αφητηρίας– είναι το κείμενο υποδοχής, το οποίο πρέπει να χαρακτηρίζεται από 'λειτουργικότητα'⁸, δηλαδή να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες, τις ανάγκες, το γνωσιακό υπόβαθρο και τις καταστασιακές συνθήκες των

εμπορική αλληλογραφία (Schmitt 1999b:9).

⁵ βλ. Hönlig/Kussmaul (1982), Holz-Mänttari (1984), Paepcke/Forget (1981), Schmitt (1986), Snell-Hornby⁵ (1988/1995). Η Snell-Hornby συγκεκριμένα αναφέρεται στην 'ψευδαίσθηση της ισοδυναμίας' (1988/1995: 13-22). Η Schäffner (2002: 1) θεωρεί ότι η ισοδυναμία είναι μια από τις έννοιες της μεταφρασεολογίας που έχει πέσει σε δυσμένεια.

⁶ βλ. σχετικά Diller/Kornelius (1978), Albrecht (1973), Koller (1992), Neubert (1973), Bassnett/Lefevere (1990), Stolze (1982), Königs (1981), Hönlig (1986), Nord (1988, 1993, 1997), Wilss (1992).

⁷ βλ. τις λειτουργικές προσεγγίσεις και την *πολιτισμική στροφή* στη μετάφραση των Lefevere και Bassnett (1990: 1) αντίστοιχα.

⁸ βλ. σχετικά 2.1. παρακάτω.

δεκτών του (Nord 1997: 28). Για τη Nord (1997: 27), βασική αρχή μιας μεταφραστικής διαδικασίας είναι ο σκοπός (*Skopos*) που προσδιορίζει τη συνολική μεταφραστική δράση. Επίσης, συστατικό στοιχείο κάθε δράσης είναι η 'προθετικότητα'⁹, η οποία, σε κάθε κείμενο υπηρετεί έναν συγκεκριμένο σκοπό (Vermeer 1989: 20). Η σχέση μεταξύ του κειμένου αφηγηρίας και του κειμένου υποδοχής στις λειτουργικές προσεγγίσεις καθορίζεται ως εξής: η έμφαση δίδεται στη λειτουργία του κειμένου υποδοχής βάσει του προσδιορισθέντος επικοινωνιακού σκοπού (*δυναμική μετάφραση – prospective translation*) και όχι στην αναπαραγωγή σε αυτό των δομών του κειμένου αφηγηρίας (*αναδρομική μετάφραση – retrospective translation*) (Snell-Hornby 2006: 54, 66).

2.1 Λειτουργικότητα συν συνέπεια¹⁰ στην ειδική μετάφραση

Σύμφωνα με τη Nord (1997: 138) και τις λειτουργικές προσεγγίσεις, *λειτουργικότητα* στην μετάφραση (ειδικών κειμένων) είναι η μεθοδολογική προσέγγιση κατά την οποία οι επιλογές του μεταφραστή καθοδηγούνται από την αποσκοπούμενη λειτουργία του κειμένου υποδοχής. Επίσης, οι λειτουργικές προσεγγίσεις προβλέπουν ότι ο μεταφραστής πρέπει να επιδείξει *συνέπεια (loyalty)* απέναντι στους λοιπούς *εταίρους* της μεταφραστικής διαδικασίας. Με άλλα λόγια, ο μεταφραστής, ως μεσάζων, φέρει ηθική ευθύνη τόσο προς τους εταίρους της γλώσσας/του πολιτισμού αφηγηρίας όσο και προς εκείνους της γλώσσας/του πολιτισμού υποδοχής¹¹ (Nord 1997: 125). Πιο συγκεκριμένα, οι εταίροι προς τους οποίους ο μεταφραστής πρέπει να επιδείξει συνέπεια είναι ο *εμπνευστής (initiator)* (η εταιρία ή το άτομο που χρειάζεται τη μετάφραση), οι *δέκτες του κειμένου υποδοχής* και ο *συντάκτης* (ή οι *συντάκτες*) του κειμένου αφηγηρίας, ο οποίος έχει το δικαίωμα να απαιτεί από το μεταφραστή σεβασμό στις προθέσεις του και αναμένει να υπάρχει συγκεκριμένη σχέση μεταξύ του κειμένου που συντάξε και της μετάφρασής του (Nord 1997: 127-128)¹². *Λειτουργικότητα*

⁹ Η προθετικότητα συναντά στην ελευθερία συμπεριφοράς (*Verhaltensfreiheit*) το έτερον ήμισυ της και από κοινού προσδιορίζουν την δράση. Η ελευθερία της συμπεριφοράς συνεπάγεται την ελευθερία επιλογής μιας μεταξύ δύο τουλάχιστον πιθανοτήτων. Όταν επιλέγεται η μια από αυτές, τότε εκπληρώνεται ο σκοπός της προθετικότητας. Άρα η προθετικότητα είναι προϊόν της ελευθερίας της συμπεριφοράς (βλ. Vermeer 1989: 88).

¹⁰ Εδώ υιοθετήσαμε τον τίτλο του κεφαλαίου της Nord *Funktionsgerechtigkeit + Loyalität* (1993: 17 επ.) και *Function plus Loyalty* (1997: 123 επ.).

¹¹ Η *συνέπεια* δεν πρέπει να συγχέεται με την *πίστη/πιστότητα (fidelity/faithfulness)*, έννοιες που αφορούν, συνήθως, τη σχέση μεταξύ κειμένου αφηγηρίας και κειμένου υποδοχής (Nord 1997: 125).

¹² Σε προηγούμενη δημοσίευσή της, η Nord αναφέρει ότι ο μεταφραστής οφείλει να επιδείξει συνέπεια προς τον *εντολέα (assigner/commissioner – Besteller/Auftraggeber)* ο οποίος του έχει αναθέσει τη μετάφραση, το *χρήστη (user – Applikator)* ή το *δέκτη* του κειμένου υποδοχής (*receiver – Rezipient/Empfänger*), οι οποίοι ενίοτε ταυτίζονται και, τέλος, στο συντάκτη του κειμένου αφηγηρίας (Nord 1993: 18).

συν συνέπεια είναι οι δύο λέξεις-κλειδιά για τις υποχρεώσεις του μεταφραστή (Nord 1993: 17, Nord 1997: 126). Και οι δύο καθοδηγούνται από την αντίληψη περί 'μετάφρασης' που επικρατεί στο συγκεκριμένο πολιτισμό υποδοχής (Nord 1993: 17), αντίληψη η οποία καθορίζεται π.χ. από το βαθμό ή τη μορφή της ομοιότητας μεταξύ κειμένου αφετηρίας και υποδοχής, τις προσδοκίες των δύο γλωσσών και πολιτισμών από το κείμενο, καθώς και από τις νόρμες και τις συμβάσεις του (Nord 1991, Nord 1993: 17-18). Διαβάζοντας ένα μεταφρασμένο ειδικό κείμενο, ο αναγνώστης μιας συγκεκριμένης γλώσσας και πολιτισμού δεν πρέπει να αντιλαμβάνεται ότι πρόκειται περί μετάφρασης, αλλά να έχει την αίσθηση ότι πρόκειται περί ενός κειμένου που έχει συνταχθεί στη δική του γλώσσα (π.χ. οδηγίες χρήσης)¹³.

2.2 Η μεταφραστική δράση και οι μεταφραστικές οδηγίες

Η *μεταφραστική δράση* της Holz-Mänttari (1984), σε συνδυασμό με τις *μεταφραστικές οδηγίες* της Nord βοηθούν τον μεταφραστή να βλέπει ισότιμα τόσο το κείμενο αφετηρίας όσο και το κείμενο υποδοχής μέσα από τη διαδικασία της σύγκρισής τους, αποδεικνύοντας το αβάσιμο του μύθου ότι η λειτουργική μεταφραστική προσέγγιση αγνοεί το κείμενο αφετηρίας προς όφελος του κειμένου υποδοχής¹⁴.

Η μεταφραστική δράση ορίζει τα πλαίσια του κειμένου αφετηρίας όσο και του κειμένου υποδοχής και περιλαμβάνει τους εξής παράγοντες:

- τον εμπνευστή (το άτομο/την εταιρία που χρειάζεται τη μετάφραση),
- τον εντολέα (το άτομο/την εταιρία που αναθέτει τη μετάφραση),
- τον δημιουργό του κειμένου αφετηρίας (τον συντάκτη του κειμένου αφετηρίας),
- τον δημιουργό του κειμένου υποδοχής (τον μεταφραστή),
- τον χρήστη του κειμένου υποδοχής (το άτομο/την εταιρία που θα διακινήσει το μετάφρασμα),
- τον δέκτη του κειμένου υποδοχής (τον τελικό παραλήπτη)¹⁵.

Η αντιμετώπιση των λειτουργικών παραγόντων διαφέρει ανάλογα με το εάν ο τελικός δέκτης είναι π.χ. ομάδα επιστημόνων ή αναγνώστης ημερήσιας εφημερίδας ή εάν ο εντολέας ή ο

¹³ Τα πράγματα μπορεί να διαφέρουν ριζικά στην περίπτωση της μετάφρασης λογοτεχνικών κειμένων (βλ. Nord 1993: 18).

¹⁴ Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι η ίδια η Nord αποστασιοποιήθηκε από την αρχική θέση της Holz-Mänttari υπογραμμίζοντας την ανάγκη ισότιμης μεταχείρισης του κειμένου αφετηρίας και του κειμένου υποδοχής (βλ. Nord 1991: 28, Κελάνδριας 2007: 37, στο Παριανού (υπό έκδ.)).

¹⁵ βλ. σχετικά Holz-Mänttari (1984), Παριανού (υπό έκδ.).

χρήστης του μεταφράσματος είναι φαρμακευτική εταιρία ή οικολογική οργάνωση. Στο σημείο αυτό, οι λειτουργικές προσεγγίσεις προσφέρουν σημαντική υπηρεσία στους μεταφραστές οι οποίοι έρχονται αντιμέτωποι με τα μεταβαλλόμενα δεδομένα της μεταφραστικής αγοράς.

Οι *μεταφραστικές οδηγίες* που προτείνει η Nord αφορούν το σύνολο των οδηγιών που δίδονται στον μεταφραστή και προσδιορίζουν το είδος της μετάφρασης που απαιτείται καθώς και τον επικοινωνιακό σκοπό. Αναλυτικά, στις μεταφραστικές οδηγίες περιλαμβάνονται οι παρακάτω παράμετροι για το κείμενο αφετηρίας και το κείμενο υποδοχής:

- οι επιδιωκόμενες κειμενικές λειτουργίες,
- ο πομπός και ο δέκτης,
- ο χρόνος και ο τόπος πρόσληψης του κειμένου,
- το μέσο (είδος λόγου και κειμένου),
- το κίνητρο (για ποιο λόγο γράφτηκε το κείμενο αφετηρίας και γιατί μεταφράζεται;)¹⁶.

2.3 Μεταφραστικά προβλήματα σύμφωνα με τις λειτουργικές προσεγγίσεις

Σύμφωνα με το πλαίσιο των Holz-Mänttari και Nord θα προχωρήσουμε στην προσέγγιση των μεταφραστικών προβλημάτων¹⁷:

- *Πραγματολογικά προβλήματα*, δηλαδή οι *εξωκειμενικοί παράγοντες* (αποστολέας, δέκτης, χρόνος, τόπος, μέσο, κίνητρο, κειμενική λειτουργία και πολιτισμός). Σε αυτά περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα ήθη και έθιμα, το πολιτισμικό περιβάλλον, τα κύρια ονόματα (π.χ. *Ruperto Carola – Heidelberg University*)¹⁸. Το παράδειγμα της λατινικής ονομασίας του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης (*Ruperto Carola*), δείχνει τη συνήθεια των πρώτων γερμανικών πανεπιστημίων να υιοθετούν λατινικά ονόματα. Στο κείμενο υποδοχής αποδόθηκε ως *Heidelberg University* ούτως ώστε οι αγγλόφωνοι δέκτες του κειμένου να αναγνωρίσουν το συγκεκριμένο πανεπιστήμιο. Σε αυτή την περίπτωση υιοθετήθηκε η

¹⁶ βλ. σχετικά Holz-Mänttari (1984), Nord (1997), Παριανού (υπό έκδ.).

¹⁷ βλ. Nord (1990, 1991, 1997: 64 επ.), Παριανού (υπό έκδ.). Τα μεταφραστικά προβλήματα είναι αντικειμενικά ή, τουλάχιστον, διυποκειμενικά και δεν πρέπει να συγχέονται με τις υποκειμενικές μεταφραστικές δυσκολίες.

¹⁸ Το παράδειγμα προέρχεται από ένα γερμανικό κείμενο για την 600ή επέτειο του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης το 1989 και τη μετάφρασή του στα Αγγλικά (βλ. Nord 1997: 64 επ.). Σήμερα η επίσημη ονομασία του είναι *Rupert-Karls-Universität Heidelberg*.

εργαλειακή μετάφραση¹⁹, η οποία προσανατολίζεται στους δέκτες του κειμένου υποδοχής (*receiver-oriented*).

- *Προβλήματα που συνδέονται με το πολιτισμικό ζεύγος*, και περιλαμβάνουν τις νόρμες και τις συμβάσεις (π.χ. οι τίτλοι βιβλίων, εφημερίδων και ειδήσεων, τα διαφημιστικά σποτ κ.λπ.). Αυτά τα προβλήματα γίνονται εντονότερα όταν υπάρχει χάσμα μεταξύ των νορμών, των συμβάσεων και του ύφους του πολιτισμικού ζεύγους. Στην περίπτωση αυτή τη λύση δίνει – κυρίως στα ειδικά κείμενα – και πάλι η εργαλειακή μετάφραση.

- *Προβλήματα που συνδέονται με το ζεύγος γλωσσών*, δηλαδή οι ενδοκειμενικοί παράγοντες, που αφορούν τη σημασία, το λεξιλόγιο, τη σύνταξη και το ύφος του ζεύγους γλωσσών. Ορισμένα από αυτά τα προβλήματα συνδέονται αποκλειστικά με ένα συγκεκριμένο ζεύγος γλωσσών (π.χ. οι ψευδόφιλες λέξεις), ενώ άλλα είναι κοινά σε περισσότερα ζεύγη γλωσσών (π.χ. τα τροπικά μόρια της Γερμανικής δημιουργούν μεταφραστικά προβλήματα σε πολλές άλλες γλώσσες). Σε άλλες περιπτώσεις, μεταφραστικό πρόβλημα μπορεί να δημιουργήσουν οι σύνθετες λέξεις μιας γλώσσας (π.χ. *Bremsstörungskontrolllampe* και *four-speed-lock-up-torque-converter automatic transmission*)²⁰.

- *Προβλήματα που συνδέονται με το κείμενο αφετηρίας*, τα οποία μπορούν να εκδηλώνονται π.χ. μέσα από τα μέρη του λόγου, τους νεολογισμούς, τα λογοπαίγνια, τα γλωσσοπαίγνια. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν λόγου χάρη οι διαρκώς αυξανόμενοι νεολογισμοί που προέρχονται από την καθομιλουμένη της αγγλικής γλώσσας και χρησιμοποιούνται σε ειδικό κείμενο (π.χ. *"hit hard and early"*, και *"hit hard but only when necessary"*)²¹.

Όλα τα παραπάνω μας δείχνουν ότι η λειτουργική προσέγγιση συμβάλλει στην κατανόηση και περιγραφή των διαδικασιών της μεταφραστικής πράξης, προσφέροντάς μας ποικίλες στρατηγικές λήψης αποφάσεων.

¹⁹ Η 'εργαλειακή' μετάφραση διαβάζεται από τον δέκτη σαν να ήταν ένα κείμενο γραμμένο στη δική του γλώσσα, σε αντίθεση με την 'τεκμηριωτική' μετάφραση.

²⁰ Οι σύνθετες λέξεις μπορούν να προκαλέσουν μεγάλη σύγχυση όταν ο αναγνώστης δεν γνωρίζει καλά τα συμφραζόμενα και την τεχνική πλευρά των πραγμάτων. Επί παραδείγματι, ο σύνθετος όρος *Deckenbefestigung* σε φυλλάδιο οδηγιών χρήσης μπορεί να ερμηνευτεί με τρεις διαφορετικούς τρόπους. Ο ένας τρόπος αναφέρεται στην εφαρμογή (π.χ. μιας συσκευής) στην οροφή, ο δεύτερος τρόπος αφορά σε ένα μηχανισμό εφαρμογής και ο τρίτος στη στερέωση της οροφής (Stolze 1999: 69).

²¹ „Von dem 1996 ausgerufenen Dogma **"hit hard and early"**, das bereits für die Frühstadien der Infektion eine HAART forderte, ist man abgerückt. Stattdessen lautet das Motto **"hit hard but only when necessary"** (Harrington 2000)" [<http://www.hiv.net/2010/haart/wann.htm>].

3 Συμπεράσματα

Η μεταφραστική δράση, οι μεταφραστικές οδηγίες και η προσέγγιση των μεταφραστικών προβλημάτων βοηθούν τον μεταφραστή ειδικών κειμένων να ανταπεξέλθει στα πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζει κατά τη μετάφραση τέτοιων κειμένων. Συγκεκριμένα, οι λειτουργικές προσεγγίσεις αναδεικνύουν τη σημασία παραμέτρων όπως π.χ. η (δια)κειμενική ανάλυση στοιχείων των κειμενικών και επικοινωνιακών συμβάσεων δύο γλωσσών και πολιτισμών και οι ενδοκειμενικοί παράγοντες που αφορούν το λεξιλόγιο, τη σύνταξη και, γενικώς, τη συνολική δομή του ζεύγους γλωσσών. Συμπερασματικά, οφείλουμε να τονίσουμε ότι, τόσο σε επίπεδο μικροδομής όσο και μακροδομής, οι λειτουργικές προσεγγίσεις πληρούν το χρέος τους απέναντι στο προς μετάφραση κείμενο. Επίσης, οι πολλές απαιτήσεις της αγοράς, όπως η μεταβίβαση γνώσεων, η τροποποίηση του κειμένου υποδοχής (π.χ. περίληψη, απόδοση), οι προκαταρκτικές γνώσεις γύρω από συγκεκριμένα είδη κειμένων (π.χ. οδηγίες χρήσης) έχουν δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την ανάδειξη της σημασίας των λειτουργικών προσεγγίσεων στα ειδικά προς μετάφραση κείμενα, πάντα με γνώμονα την εξυπηρέτηση του σκοπού της μετάφρασης (Nord 1997: 27).

Βιβλιογραφία

- [1] Holz-Mänttari, Justa (1984): *Translatorisches Handeln. Theorie und Methode.* (=Annales Academiae Scientiarum Fennicae B 226). Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia, σσ. 193.
- [2] Neubert, Albrecht/Shreve, Gregory M. (1992) (επιμ.): *Translation as Text*, Kent, Ohio: The Kent State University Press, σσ. 169.
- [3] Nord, Christiane (1991/2005): *Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis* Amsterdam: Rodopi, σσ. 274.
- [4] Nord, Christiane (1993): *Einführung in das funktionale Übersetzen*, Tübingen/Basel: Francke, σσ. 315.
- [5] Nord, Christiane (1997): *Translating as a Purposeful Activity. Functionalist Approaches Explained*, Manchester: St. Jerome, σσ. 154.
- [6] Nord, Christiane (2005): "Training functional translators", M. Tennent, (επιμ.): *Training for the New Millennium. Pedagogies for Translation and Interpreting*, Amsterdam: Benjamins, σσ. 209-223.
- [7] Nord, Christiane (2007): „Übersetzungstypen - Übersetzungsverfahren: Ein paar neue Gedanken zu einem uralten Thema“, G. Wotjak (επιμ.): *Quo Vadis Translatologie?*, Berlin: Frank & Timme, σσ. 293-310.

- [8] Reiss, Katharina/Vermeer, Hans J. (1984): *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*, Tübingen: Niemeyer, σσ. 245.
- [9] Schäffner, Christina (2002) (επιμ.): “Editorial – Discourse Analysis for Translation and Translator Training: Status, Needs, Methods”, *The Role of Discourse Analysis for Translation and in Translator Training*, Clevedon: Multilingual Matters, σσ. 1-8.
- [10] Schäffner, Christina (2004): “Metaphor and Translation: Some Implications of a Cognitive Approach”, *Journal of Pragmatics*, 36/7, July 2004, σσ. 1253-1269.
- [11] Schmitt, Peter A. (1999a): *Translation und Technik*, Tübingen: Stauffenburg, σσ. 454.
- [12] Schmitt, Peter A. (1999b): „Marktsituation der Übersetzer“, M. Snell-Hornby/H. G. Hönlig/P. Kußmaul/P. A. Schmitt, (επιμ.): *Handbuch Translation*, Tübingen, σσ. 5-13.
- [13] Snell-Hornby, Mary (1988/1995): *Translation Studies. An integrated approach*, Amsterdam/Philadelphia: Benjamins, σσ. 170.
- [14] Snell-Hornby, Mary (2006): *The Turns of Translation Studies. New paradigms or shifting viewpoints?*, Amsterdam/Philadelphia: Benjamins, σσ. 205.
- [15] Snell-Hornby, Mary/Pöchhacker, Franz / Kaindl, Klaus (1992) (επιμ.): *Translation Studies. An Interdiscipline*, Amsterdam/Philadelphia: Benjamins, σσ. 438.
- [16] Stolze, Radegundis (1999): *Die Fachübersetzung. Eine Einführung*, Tübingen: Narr, σσ. 278.
- [17] Tack, Lieven (2001): “Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained”, *Review, Target 13:1, 2001*, σσ. 197-199.
- [18] Trosborg, Anna (2002): “Discourse Analysis as Part of Translator Training”, Ch. Schäffner (επιμ.): *The Role of Discourse Analysis for Translation and in Translator Training*, Clevedon: Multilingual Matters, σσ. 9-52.
- [19] Vermeer, Hans J. (1989): *Skopos und Translationsauftrag: Aufsätze*, Frankfurt a. M.: thw2, σσ. 152.
- [20] Κελάνδριας, Παναγιώτης Ι. (2007): *Η μετάφραση των οικονομικών κειμένων. Μια λειτουργική προσέγγιση*, Αθήνα: Δίαυλος, σσ. 176.
- [21] Παριανού, Αναστασία (υπό έκδοση): «Διδακτική της ειδικής μετάφρασης -λειτουργική προσέγγιση και περιφερειακές γλώσσες», *Ημερίδα Διδακτικής της Μετάφρασης*, Πανεπιστήμιο Κύπρου, 10 Μαρτίου 2007.

Αναστασία Παριανού

Επίκουρη Καθηγήτρια, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, ΤΞΓΜΔ

Μέγαρο Καποδίστρια, 49 100 Κέρκυρα

26610-87218

parianou@dfiti.ionio.gr